

JOHN
WILLIAMS

Stoner

Traducere din limba engleză
de Ariadna Ponta

POLIROM
2016

— Bill Stoner la aparat?

— Da, cine sunteți?

— Nu mă știi. Am trecut p-acolo și m-a pus maică-ta să sun. Am încercat toată după-masa.

— Așa, a spus Stoner. Mâna cu care ținea receptorul îl tremura. Ce s-a întâmplat?

— E taică-tău, a spus vocea. Nu prea știu cum să zic.

Vocea seacă, laconică și înspăimântată a vorbit mai departe și William Stoner o asculta placid, de parcă nu aparținea vreunei ființe, ci exista doar în receptorul pe care îl ținea la ureche. Ce a auzit era legat de tatăl lui. Se simțise rău (a spus vocea) de aproape o săptămână; și pentru că lucrătorul tocmnit nu se descurca singur cu aratul și semănatul, s-a apucat din zori să semene, cu toate că avea febră mare. Lucrătorul l-a găsit pe la mijlocul dimineții, întins cu fața în jos pe ogorul arat, fără cunoștință. L-a cărat până în casă, l-a pus pe pat și s-a dus după doctor; dar până la amiază era mort.

— Mulțumesc pentru telefon, a zis Stoner mecanic. Spuneți-i mamei că vin mâine.

A pus receptorul la loc în furcă și a rămas multă vreme privind în gol spre piesa în formă de clopot agățată de cilindrul negru, subțire. S-a întors și s-a uitat în jur. Edith îl privea, așteptând.

— Ei? Cine e? a întrebat.

— E vorba de tata, a răspuns Stoner. A murit.

— O, Willy, a spus Edith. Apoi a dat din cap. Înseamnă că o să lipsești până la sfârșitul săptămânii.

— Da, a spus Stoner.

— Atunci o chem pe mătușa Emma să vină să mă ajute cu Grace.

— Da, a spus Stoner mecanic. Da.

A aranjat să-i țină cineva cursurile din restul săptămânii și dimineață devreme a luat autobuzul spre Booneville. Șoseaua din Columbia spre Kansas City care trecea prin Booneville era aceeași pe care venise cu șaptesprezece ani în urmă, când intrase la Universitate; acum era largă și asfaltată, iar garduri îngrijite și drepte mărgineau lanurile de grâu și porumb care treceau în goană pe lângă geamul autobuzului.

Booneville se schimbase foarte puțin în anii de când nu mai fusese acolo. Se ridicaseră câteva clădiri noi, câteva dintre cele vechi fuseseră dărâmate; dar orașul rămăsese la fel de gol și precar și arăta tot ca o așezare temporară la care se putea renunța în orice clipă. Cu toate că majoritatea străzilor fuseseră pavate în ultimii ani, orașul era învăluit într-o păclă fină de praf și se mai vedeau câteva căruțe trase de cai și cu roți cu șină de oțel, care uneori scoteau scântei când se frecau de pavajul de beton al străzii și al trotuarelor.

Nici casa nu se schimbase cine știe ce. Era poate mai uscată și mai cenușie decât înainte; pe scândurile de lemn nu mai rămăsese nici un strop de vopsea, iar șipcile nevopsite ale prispei se lăsaseră și mai aproape de pământul gol.

În casă erau câțiva oameni – vecini – pe care Stoner nu și-i amintea; un bărbat înalt și sfrijit într-un costum negru, cămașă albă și cravată subțire stătea aplecat deasupra maică-sii, care ședea pe un scaun cu spătarul drept lângă sicriul îngust în care se afla trupul lui taică-său. Stoner a dat să se apropie de ei. Bărbatul înalt l-a văzut și a venit în

întâmpinarea lui; avea ochii cenușii și inexpressivi, ca două bucăți de ceramică smălțuită. O voce baritonală onctuoasă, șoptită și cavernoasă a rostit câteva cuvinte: bărbatul i-a spus lui Stoner „frate” și a vorbit de „pierdere” și de „Domnul, care l-a luat la El” și l-a întrebat dacă vrea să se roage împreună. Stoner s-a strecurat pe lângă el și s-a oprit în fața mamei; figura ei îi plutea în fața ochilor. Ca prin ceață, a văzut-o că dă din cap și se ridică de pe scaun. L-a luat de braț și a spus:

— Sigur vrei să-l vezi pe taică-tău.

Atingerea ei era atât de firavă, că de-abia a simțit-o; l-a condus la sicriul deschis. A privit până i s-a luat ceața de pe ochi și atunci s-a dat înapoi, șocat. Trupul pe care l-a văzut părea al unui străin; era mititel și imputinat, iar fața arăta ca o mască subțire din hârtie maro, cu niște adâncituri negre acolo unde ar fi trebuit să fie ochii. Costumul bleumarin în care era înveșmântat trupul era grotesc de mare și mâinile așezate pe piept erau ca niște gheare de animal, uscate. Stoner s-a întors către mamea sa, conștient că groaza i se citește în ochi.

— Taică-tău a slăbit mult în ultimele două săptămâni, a spus. L-am rugat să nu lasă la câmp, dar s-a sculat înaintea mea și s-a dus. Nu mai gândea limpede. Era așa de bolnav, că nu mai gândea limpede și nu știa ce face. Doctorul zice că asta trebuie să fie, că altfel n-ar fi izbutit.

În timp ce vorbea, Stoner a început să o vadă clar; era ca și cum și ea îi vorbea de dincolo de moarte, o parte din ea dispăruse pentru totdeauna în coșciug, alături de soțul ei. O vedea bine; fața era slabă și stafidită;

chiar și când nu vorbea, pielea era atât de întinsă, încât de sub buzele subțiri i se zăreau marginile dinților. Umbla de parcă era imponderabilă și secată de orice vlagă. Stoner a bălmăjit ceva și a ieșit din salonaș; s-a dus în camera în care crescuse și a stat acolo, în singurătatea ei. Ochii îi ardeau, dar nu aveau lacrimi și nu putea să plângă.

A făcut ce trebuia făcut pentru înmormântare și a semnat ce trebuia semnat. Ca toți oamenii de la țară, și părinții lui aveau asigurări de înmormântare pentru care toată viața pusese deoparte câțiva bănuți pe săptămână, chiar și în perioadele de mare penurie. Documentele pe care maică-sa le-a scos dintr-un vechi cufăr din dormitor aveau ceva foarte trist; foița aurie de pe înscrisurile acelea cu un tipar foarte înflorit începuse să se cojească și hârtia devenise sfărâmicioasă după atâta amar de vreme. I-a vorbit mamei lui despre viitor; voia să-o ia cu el în Columbia. Aveau loc suficient și (l-a trecut un junghi când a spus minciuna) Edith s-ar bucura să o aibă alături.

Dar mama lui nu voia să vină cu el.

— Nu m-aș simți în largul meu, a spus. Taică-tău și cu mine... aici am trăit aproape toată viața. Nu cred că aș putea să mă așez în altă parte și să mă simt ca acasă. Și pe urmă Tobe... (Stoner și-a amintit că Tobe era negrul pe care tatăl său îl angajase cu mulți ani în urmă) ...Tobe a spus că rămâne aici câtă vreme am nevoie de el. I-a aranjat taică-tău o cameră în pivniță. O să ne descurcăm.

Stoner a încercat să o convingă, dar ea nici n-a vrut să audă. Într-un final, Stoner și-a dat seama că ea nu voia decât să moară, și

să moară acolo unde trăise; și știa că merită fărâma de demnitate de a face cum dorea ea.

L-au îngropat pe tatăl lui într-un cimitir micuț de la marginea orașului, după care William s-a întors acasă cu maică-sa. În noaptea aceea nu a putut să doarmă. S-a îmbrăcat și a ieșit pe câmpul pe care taică-său îl muncise an după an, până la sfârșitul pe care și-l găsisese acum. A încercat să și-l amintească, dar figura pe care o cunoscuse în copilărie nu i se arăta. S-a lăsat în genunchi și a luat în mână un bulgăre de pământ uscat. L-a fărâmițat și a privit cum i se scurg printre degete firele care păreau negre în lumina lunii. Și-a șters mâna de cracul pantalonilor, s-a ridicat și s-a întors în casă. Nu a dormit; a stat lungit pe pat și s-a uitat afară, pe singura fereastră, până s-au ivit zorii, până s-au ridicat toate umbrele de pe pământ și l-a putut vedea cum se întinde gri și sterp și infinit sub ochii lui.

După moartea tatălui lui, Stoner s-a dus la fermă cât a putut de des, la sfârșit de săptămână; și de fiecare dată își vedea mama mai slabă, mai palidă și mai imobilă, până când numai ochii strălucitori, adânciți în orbite mai păreau să fie vii. În ultimele zile de viață, nu a mai vorbit deloc cu el; privea fix, cu ochii care luceau stins, și din când în când i se desprindea de pe buze un mic oftat.

A îngropat-o lângă soțul ei. După ce s-a terminat slujba și au plecat puținele persoane care participaseră, Stoner a rămas singur, în vântul tăios de noiembrie, privind la cele două morminte, unul căscat, așteptând să fie umplut, celălalt movilit și acoperit de un covor fin de iarbă. S-a întors spre cimitirul golaș, fără un copac, în care odihneau și alții asemenea

părinților lui, și a privit peste întinderea netedă de pământ în direcția fermei unde se născuse, unde mama și tatăl lui își duseseră zilele. S-a gândit la prețul pe care-l cerea, an după an, pământul; și totuși rămânea exact cum fusese – poate ceva mai sterp, ceva mai zgârcit. Nimic nu se schimbase. Viețile lor se consumaseră în trudă, fără nici o bucurie; spirite frânte, minți amorțite. Acum ajunseseră în pământul pentru care își trăiseră viața; și încet, an după an, pământul avea să-l consume. Încet, umezeala și putreziciunea vor mânca sicriile de brad; încet, vor ajunge la carne și în cele din urmă vor isprăvi și ultimele rămășițe ale flinței lor. Și atunci nu vor mai fi decât o părticică neînsemnată din pământul neînduplecat căruia i se dăruiseră cu multă vreme în urmă.

L-a lăsat pe Tobe să treacă iarna la fermă; în primăvara lui 1928, a scos-o la vânzare. Înțelegerea era ca Tobe să rămână acolo până la vânzare și toată recolta pe care reușea s-o scoată să fie a lui. Tobe a pus ferma pe picioare cât a putut, a reparat casa și a vopsit micul hambar. Chiar și așa, abia la începutul primăverii următoare a apărut un cumpărător. Stoner a acceptat prima ofertă care i s-a făcut, puțin peste două mii de dolari; i-a dat lui Tobe câteva sute și, la finalul lui august, i-a trimis restul socrului său, în contul datoriei pe care o avea pentru casa din Columbia.

În luna octombrie a aceluiași an, a căzut bursa și în ziarele locale apăreau relatări despre Wall Street, despre averi ruinate și persoane importante ale căror vieți se schimbaseră pentru totdeauna. În Columbia, puțini fuseseră afectați; era o comunitate conservatoare